

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. lapkričio 10 d. *

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 92/43/EEB – Natūralių buveinių, laukinės faunos ir floros apsauga – 6 straipsnio 3 dalis – Projekto, galinčio paveikti saugomą teritoriją, vertinimas – Pareiga atlikti vertinimą – Ūkio, dėl kurio leidimas išduotas jau projekto stadijoje, ekonominės veikos tęsimas tomis pačiomis sąlygomis, jeigu leidimas buvo išduotas atlikus neišsamų vertinimą“

Byloje C-278/21

dėl *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas, Danija) 2021 m. vasario 8 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2021 m. balandžio 28 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Dansk Akvakultur, veikianti *AquaPri A/S* vardu,

prieš

Miljø- og Fødevareklagenævnet,

dalyvaujant

Landbrug & Fødevarer,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurią sudaro kolegijos pirmininkė A. Prechal, teisėjai M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl ir J. Passer (pranešėjas),

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2022 m. kovo 24 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Dansk Akvakultur*, veikiančios *AquaPri A/S* vardu ir atstovaujamos *advokater* K. Trenskow ir M. Vindfelt,

* Proceso kalba: danų.

- *Miljø- og Fødevareklagenævnet*, atstovaujamos *advokater* E. Gabris, R. Holdgaard ir B. Moll Bown,
- Europos Komisijos, atstovaujamos C. Hermes ir C. Vang,

susipažinęs su 2022 m. gegužės 12 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102, ir klaidų ištaisymas OL L 81, 2015, p. 5) 6 straipsnio 3 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant asociacijos *Dansk Akvakultur*, veikiančios *AquaPri A/S* vardu, ir *Miljø- og Fødevareklagenævnet* (Aplinkos ir maisto apeliacinė taryba, Danija) (toliau – Apeliacinė taryba) ginčą dėl sprendimo atsisakyti išduoti leidimą tęsti bendrovei *AquaPri* priklausančio žuvininkystės ūkio veiklą.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 92/43 dešimtoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„kadangi būtina tinkamai įvertinti bet kuri planą ar programą, kuri galėtų turėti reikšmingą poveikį esamos ar ateityje numatytos įsteigti saugomos teritorijos apsaugos tikslams“.
- 4 Šios direktyvos 6 straipsnio 1–3 dalyse nustatyta:
 - „1. Specialioms saugomoms teritorijoms valstybės narės nustato būtinas apsaugos priemones, tarp jų, jei reikia, atitinkamus tvarkymo planus, parengtus specialiai šioms teritorijoms ar integruotus į kitus plėtros planus, ir atitinkamas įstatymais nustatytas, administracines arba sutartyje numatytas priemones, kurios atitinka teritorijoje esančių <...> natūralių buveinių tipų ir <...> rūšių ekologinius reikalavimus.
 2. Valstybės narės imasi reikiamų priemonių, siekdamos specialiose saugomose teritorijose išvengti natūralių buveinių ir rūšių buveinių blogėjimo, o taip pat rūšių, kurių apsaugai buvo įsteigtos specialios saugomos teritorijos, trikdymo, jei toks trikdymas galėtų būti reikšmingas šios direktyvos tikslų atžvilgiu.
 3. Bet kokiems planams ir projektams, tiesiogiai nesusijusiems arba nebūtiniems teritorijos tvarkymui, bet galintiems ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, turi būti atliekamas jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas. Atsižvelgiant į poveikio teritorijai įvertinimo išvadas ir remiantis 4 dalies nuostatomis, kompetentingos nacionalinės

institucijos pritaria planui ar projektui tik įsitikinusios, kad jis neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisumui ir, jei reikia, išsiaiškinusios plačiosios visuomenės nuomonę.“

Danijos teisė

Aplinkos apsaugos įstatymas

- 5 Pagrindinės bylos aplinkybėms taikytinos redakcijos 2006 m. gruodžio 22 d. *Miljøbeskyttelsesloven* (Aplinkos apsaugos įstatymas) 33 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatyta:

„Įmonės, gamyklos ar įrenginiai, įtraukti į 35 straipsnyje nurodytą sąrašą (veikla, kuriai reikia leidimo), prieš išduodant leidimą negali būti nei įrengti, nei pradėti veikti.“

- 6 Šio įstatymo 35 straipsnyje nurodyta:

„Aplinkos ministras sudaro ypač teršiančių įmonių, gamyklų ar įrenginių, kuriems taikoma 33 straipsnyje numatyta pareiga gauti leidimą, sąrašą.“

Nutarimas dėl buveinių

- 7 2016 m. vasario 26 d. *Habitatbekendtgørelsen (Bekendtgørelse Nr. 188 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter)* (Nutarimas Nr. 188 dėl tarptautinio pobūdžio gamtos apsaugos teritorijų įsteigimo ir administravimo ir tam tikrų rūšių apsaugos) 6 straipsnio 1 ir 2 dalyse, kuriomis į Danijos teisės sistemą perkelta Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalis, numatyta:

„1. Prieš priimant sprendimą pagal 7 straipsnyje nurodytas nuostatas, reikia atlikti įvertinimą, siekiant nustatyti, ar projektas individualiai arba kartu su kitais planais ar projektais gali reikšmingai paveikti „Natura 2000“ teritoriją. <...>

2. Jeigu institucija mano, kad projektas gali reikšmingai paveikti „Natura 2000“ teritoriją, turi būti atliekamas išsamus projekto poveikio „Natura 2000“ teritorijai įvertinimas, atsižvelgiant į šios teritorijos apsaugos tikslus. Jeigu iš poveikio vertinimo matyti, kad projektas darys neigiamą poveikį tarptautinei gamtos apsaugos teritorijai, pareiškėjui negali būti išduodamas joks leidimas, suteikiama išimtis ar patvirtinimas.“

- 8 Šio nutarimo 7 straipsnio 7 dalyje nustatyta:

„6 straipsnis taikomas šioms Aplinkos apsaugos įstatyme numatytiems procedūroms:

<...>

6) įmonių ir t. t. patvirtinimui pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 33 straipsnio 1 dalį <...>

<...>“

Nutarimas dėl patvirtinimo

- 9 2017 m. gruodžio 12 d. *Godkendelsesbekendtgørelsen (Bekendtgørelse Nr. 1458 om godkendelse af listevirksomhed)* (Nutarimas Nr. 1458 dėl veiklos rūšių, kurioms reikalingas leidimas, patvirtinimo) (toliau – Nutarimas dėl patvirtinimo) 70 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Prie 2 priedo I 203, I 205 <...> punktų priskirtos esamos įmonės, kurios nėra patvirtintos pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 33 straipsnį, ne vėliau kaip 2014 m. kovo 15 d. pateikia paraiškas išduoti leidimą pagal šiame nutarime nustatytas taisykles.“

- 10 Šio nutarimo 2 priede yra, be kita ko, I 203 ir I 205 punktai, kurie suformuluoti taip:

„I 203. Žuvininkystės ūkiai, t. y. auginimo įrenginiai, sudaryti iš narvų, tinklo užtvarų ar pan. ir nuleisti į jūros vandenį, kai visas įrenginys yra nutolęs nuo pakrantės mažiau kaip vieną jūrmylę ir jį eksploatuojant reikia naudoti pašarus.

<...>

I 205. Žuvininkystės ūkiai, t. y. auginimo įrenginiai, kurie sudaryti iš narvų, tinklo užtvarų ar pan., nuleisti į jūros vandenį, visiškai ar iš dalies nutolę nuo pakrantės daugiau kaip vieną jūrmylę ir kuriuos eksploatuojant reikia naudoti pašarus.“

Ginčo aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

- 11 *AquaPri* yra žuvininkystės ūkio, esančio Smolando įlankoje šalia „Natura 2000“ teritorijos, kurioje yra keli natūralių sausumos ir vandens buveinių tipai ir kelios laukinių paukščių rūšys, savininkė. Ūkis užsiima vaivorykštinių upėtakių auginimu; dėl šios veiklos į aplinką išmetama azoto, fosforo, vario ir antibiotikų.
- 12 1999 m. vasario 15 d. buvo išduotas projekto dėl minėto ūkio įrengimo dabartinėje vietoje leidimas.
- 13 2006 m. *AquaPri* paprašė leidimo padidinti jos ūkyje leistiną išmesti azoto kiekį 0,87 tonos, t. y. nuo 15,6 tonos iki 16,47 tonos.
- 14 Kompetentinga institucija, remdamasi tuo metu galiojusiais Danijos teisės aktais dėl valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, įvertino tai, ar toks padidinimas gali reikšmingai paveikti šalia šio ūkio esančią „Natura 2000“ teritoriją. Atlikusi vertinimą ji nusprendė, kad atitinkamoje teritorijoje nėra natūralių buveinių ar laukinių paukščių rūšių, kurios būtų jautrios azotui, taigi kurias *AquaPri* projektas galėtų reikšmingai paveikti. Todėl 2006 m. spalio 27 d. priimtu sprendimu ji leido šiai bendrovei įgyvendinti projektą.
- 15 Tas sprendimas buvo apskūstas kompetentingai skundus nagrinėjančiai institucijai; ši konstatavo, kad sprendimas turi trūkumą, nes kompetentinga institucija, vertindama *AquaPri* projektą, neatsižvelgė į tai, kad yra lygiagrečių projektų, kuriais siekiama padidinti azoto kiekį, kurį gali išmesti trys greta esantys žuvininkystės ūkiai. Vis dėlto ta institucija nusprendė, kad šis trūkumas nepateisina minėto sprendimo panaikinimo.

- 16 Kadangi tame pačiame sprendime, be to, bendrovei *AquaPri* buvo nurodyta ne vėliau kaip iki 2014 m. kovo 15 d. pateikti prašymą išduoti leidimą pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 33 ir 35 straipsnius, kaip numatyta Nutarimo dėl patvirtinimo 70 straipsnio 2 dalyje, bendrovė pateikė atitinkamą prašymą.
- 17 2014 m. gruodžio 16 d. sprendimu kompetentinga institucija išdavė bendrovės *AquaPri* prašomą leidimą, pažymėjusi, kad, pirma, jai priklausančio ūkio išmetamo azoto kiekis lieka nepakitęs, palyginti su tuo, kuris buvo leistas 2006 m. spalio 27 d. sprendimu, ir, antra, iš vertinimo, kuris buvo atliktas po to sprendimo priėmimo, matyti, kad šis ūkis ir trys greta esantys ūkiai, vertinami kartu, negali reikšmingai paveikti „Natura 2000“ teritorijos, prie kurios jie yra.
- 18 Kadangi 2014 m. gruodžio 16 d. sprendimas buvo apskūstas Apeliacinei tarybai, 2018 m. kovo 13 d. sprendimu ji panaikino tą sprendimą.
- 19 Savo sprendime Apeliacinė taryba visų pirma nurodė, kad prieš 2006 m. spalio 27 d. sprendimu bendrovei *AquaPri* išduodant leidimą nebuvo atliktas vertinimas pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies reikalavimus, nes tas vertinimas buvo susijęs su individualiu atitinkamo projekto poveikiu, bet ne su tuo, ar šis projektas, vertinamas kartu su trimis greta esančiais žuvininkystės ūkiais, gali reikšmingai paveikti „Natura 2000“ teritoriją, prie kurios yra šie atskiri ūkiai.
- 20 Be to, Apeliacinė taryba konstatavo, kad nacionalinis upių baseinų valdymo planas, taikytinas atitinkamoje teritorijoje esantiems vandenims, buvo priimtas 2015–2021 m. laikotarpiui, atlikus vertinimą pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį, ir kad iš šio plano, be kita ko, matyti, jog buvo leista bendrai išmesti 43 tonas azoto, „siekiant užtikrinti, kad esami žuvininkystės ūkiai <...> galėtų naudotis savo dabar turimais teršalų išmetimo leidimais“. Vis dėlto ji iš esmės nusprendė, kad šios išvados neturi įtakos kompetentingai institucijai pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį tenkančiai pareigai atlikti specialų bendrovei *AquaPri* priklausančio ūkio vertinimą, kad būtų nustatyta, ar šis projektas gali reikšmingai paveikti „Natura 2000“ teritoriją, netoli kurios jis yra.
- 21 Galiausiai Apeliacinė taryba padarė išvadą, kad šio ūkio išmetamas azoto kiekis, vertinamas kartu su trijų greta esančių ūkių išmetamu azoto kiekiu, gali reikšmingai paveikti atitinkamą teritoriją.
- 22 *AquaPri* apskundė tą sprendimą kompetentingam teismui, o šis pats perdavė bylą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, atsižvelgdamas į šioje byloje kylančius klausimus.
- 23 Savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas, Danija) visų pirma nurodo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas sprendimas buvo priimtas remiantis teisės aktais, kuriais užtikrinamas Direktyvos 92/43 6 straipsnio perkėlimas į Danijos teisę; toliau jis pažymi, kad net jeigu šiame straipsnyje nepaaiškinta jame nurodytos „projekto“ sąvokos reikšmė, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos – visų pirma iš 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, EU:C:2004:482, 24–26 punktai) ir 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.* (C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 66 ir 82–83 punktai) – matyti, kad ši sąvoka yra platesnė nei „projekto“ sąvoka, esanti 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012, p. 1), taip pat jos pirmtakėje 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvoje 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, 1985, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 248).

- 24 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teigia, kad Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, susijusioje su „projekto“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnį, jis neranda išaiškinimo, kuris yra būtinas tam, kad jis galėtų nustatyti, ar nagrinėjamu atveju yra toks projektas.
- 25 Šiuo klausimu jis nurodo, pirma, kad prašymu išduoti leidimą, dėl kurio kilo ginčas pagrindinėje byloje, buvo siekiama tik leisti bendrovei *AquaPri* tęsti žuvininkystės ūkio veiklą, kuri egzistuoja maždaug penkiolika metų, tomis pačiomis sąlygomis kaip tos, į kurias atsižvelgiant jai buvo išduotas ankstesnis leidimas. Antra, šis ankstesnis leidimas buvo išduotas atlikus vertinimą, kuris buvo susijęs tik su galimu projektu, kuriuo siekta padidinti šio ūkio išmetamą azoto kiekį, poveikiu aplinkai; taigi atliekant vertinimą nebuvo bendrai atsižvelgta į lygiagrečių analogiškų projektų buvimą. Trečia, į šių atskirų ūkių bendrą poveikį aplinkai vis dėlto buvo atsižvelgta vėliau atliekant vertinimą pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnį, siekiant patvirtinti šio sprendimo 20 punkte paminėtą nacionalinį upių baseinų valdymo planą.
- 26 Atsižvelgiant į visas šias aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar prieš priimant sprendimą dėl prašymo išduoti leidimą, dėl kurio kilo ginčas pagrindinėje byloje, turėjo būti atliktas naujas vertinimas pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį ir, jeigu taip, kokia tvarka.
- 27 Šiomis aplinkybėmis *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
1. Ar [Direktyvos 92/43] 6 straipsnio 3 dalies [pirmas sakiny] turi būti aiškinamas taip, kad jis taikomas tokiai situacijai, kaip nagrinėjama šioje byloje, kurioje prašoma leisti toliau eksploatuoti esamą žuvininkystės ūkį, kai šio ūkio veikla ir ją vykdant į aplinką išmetamas azoto ir kitų maisto medžiagų kiekis lieka nepakitę, palyginti su 2006 m. leista veikla ir išmetamu azoto ir kitų maisto medžiagų kiekiu, tačiau anksčiau išduodant leidimą žuvininkystės ūkiui nebuvo atliktas bendras visų žuvininkystės ūkių veiklos ir bendro poveikio teritorijoje vertinimas, nes kompetentingos institucijos įvertino tik atitinkamo žuvininkystės ūkio išmetamą papildomą azoto ir kitų medžiagų kiekį?
 2. Ar atsakant į pirmąjį klausimą svarbu tai, kad 2015–2021 m. nacionaliniame upių baseinų valdymo plane į žuvininkystės ūkių buvimą teritorijoje atsižvelgiama taip, kad jame numatytas tam tikras azoto kiekis, siekiant užtikrinti, kad teritorijoje esantys žuvininkystės ūkiai galėtų naudotis dabar turimais taršos leidimais, o faktinė žuvininkystės ūkių keliami tarša neviršytų nustatytų ribų?
 3. Jeigu tokiu atveju, koks nagrinėjamas šioje byloje, turi būti atliekamas vertinimas pagal [Direktyvos 92/43] 6 straipsnio 3 dalies [pirmą sakinį], ar jį atlikdama kompetentinga institucija turi atsižvelgti į 2015–2021 m. upių baseinų valdymo plane nustatytas azoto išmetimo į aplinką ribines vertes ir į bet kokią kitą reikšmingą informaciją ir vertinimus, kurie galėtų būti susiję su teritorijos upių baseinų valdymo planu arba „Natura 2000“ planu?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 28 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmas sakinyvis turi būti aiškinamas taip, kad ūkio, dėl kurio leidimas buvo išduotas jau projekto stadijoje, veiklos tęsimui tomis pačiomis sąlygomis turi būti taikoma šioje nuostatoje numatyta pareiga atlikti vertinimą, jeigu prieš išduodant leidimą atliktas vertinimas buvo susijęs tik su šio projekto, vertinamo individualiai, poveikiu, neatsižvelgiant į jo sąveiką su kitais projektais, ir minėtu leidimu veiklos tęsimas susiejamas su naujo leidimo, numatyto vidaus teisėje, gavimu.
- 29 Šiuo klausimu visų pirma reikia pažymėti, kad Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje numatyta, jog dėl bet kokių planų ir projektų, tiesiogiai nesusijusių arba nebūtinų „Natura 2000“ teritorijos tvarkymui, bet galinčių ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais arba projektais, turi būti atliekamas tinkamas jų galimo poveikio teritorijai įvertinimas, atsižvelgiant į jos apsaugos tikslus.
- 30 Kaip matyti iš pačios šios nuostatos formuluotės, joje numatyta pareiga atlikti vertinimą netaikoma tik tuo atveju, jei planas ar projektas, vertinamas individualiai, gali reikšmingai paveikti teritoriją, su kurios tvarkymu šis planas ar projektas nėra tiesiogiai susijęs ar būtinas. Ji taip pat taikoma tuo atveju, jei minėto plano ar projekto sąveika su kitais planais ar projektais gali reikšmingai paveikti atitinkamą teritoriją.
- 31 Taigi ir vienu, ir kitu atveju turi būti atliekamas atitinkamo plano ar projekto poveikio atitinkamai teritorijai vertinimas, atsižvelgiant į jos apsaugos tikslus.
- 32 Vertinimas turi būti „tinkamas“; šis reikalavimas reiškia, kad kompetentinga nacionalinė institucija atsižvelgia į visą poveikį, kurį atitinkamas planas ar projektas, vertinamas individualiai arba kartu su kitais planais ar projektais, gali daryti atitinkamai teritorijai, todėl ši institucija nustato ir įvertina visus šio plano ar projekto aspektus, kurie gali paveikti šios teritorijos apsaugos tikslus (šiuo klausimu žr. 2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Grüne Liga Sachsen ir kt.*, C-399/14, EU:C:2016:10, 49 punktą, taip pat 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Holohan ir kt.*, C-461/17, EU:C:2018:883, 33, 43 ir 45 punktus).
- 33 Atsižvelgiant į tai, kaip matyti ir iš Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmo sakinio formuluotės, šioje nuostatoje numatyta pareiga atlikti vertinimą taikoma tik esant planui ar projektui.
- 34 Kaip išplaukia iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios su „projekto“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal minėtą nuostatą, ši sąvoka yra platesnė nei sąvoka, esanti direktyvose 85/337 ir 2011/92, kuriose daroma nuoroda į darbų ar įsikišimo, dėl kurių fiziškai keičiama teritorija, buvimą. Minėta sąvoka apima ir kitą veiklą, kuri, nors ir nėra susijusi su saugomos teritorijos tvarkymu ar būtina jai tvarkyti, gali ją reikšmingai paveikti (šiuo klausimu žr. 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.*, C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 61–68 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).
- 35 Vis dėlto, kadangi veiklos, galinčios reikšmingai paveikti saugomą teritoriją, leidimas buvo išduotas jau projekto stadijoje, šios veiklos tęsimas gali būti laikomas nauju ar atskiru projektu, kurio vertinimas pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį turi būti atliekamas iš

- naujo, tik jei tarp veiklos, dėl kurios išduotas leidimas, ir tęsiamos veiklos nėra tęstinumo ir tapatumo, atsižvelgiant visų pirma į šios veiklos pobūdį, taip pat jos vykdymo vietą ir sąlygas (šiuo klausimu žr. 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.*, C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 83 punktą ir 2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen*, C-411/17, EU:C:2019:622, 129-131 punktus).
- 36 Tokios veiklos tęstinumo ir tapatumo atveju jos tęsimas iš tiesų turi būti laikomas tuo pačiu projektu, dėl kurio jau išduotas leidimas ir kurio vertinimas pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį neturi būti atliekamas iš naujo (šiuo klausimu žr. 2018 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Coöperatie Mobilisation for the Environment ir kt.*, C-293/17 ir C-294/17, EU:C:2018:882, 78 ir 79 punktus; 2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen*, C-411/17, EU:C:2019:622, 128 punktą ir 2020 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *Friends of the Irish Environment*, C-254/19, EU:C:2020:680, 35 punktą).
- 37 Nagrinėjamu atveju iš aiškios ir tikslios šio klausimo formuluotės matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia dėl Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmo sakinio taikymo ginčui dėl ūkio, dėl kurio leidimas buvo išduotas jau projekto stadijoje, veiklos tęsimo tomis pačiomis sąlygomis kaip tos, į kurias atsižvelgiant buvo išduotas leidimas. Taigi neatrodo, kad šiuo požiūriu egzistotų naujas ar atskiras projektas, dėl kurio pagal šią nuostatą turėtų būti atliktas naujas vertinimas, tačiau tai turi patikrinti tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 38 Be to, vis dėlto reikia pažymėti: kadangi valstybės narės privalo laikytis Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies, konkrečiai kalbant – šios nuostatos pirmame sakinyje numatytos pareigos atlikti vertinimą, negali būti pripažįstama, kad dėl šios pareigos pažeidimo negali kilti jokių teisinių pasekmių tuo atveju, jei tokį pažeidimą galutiniu sprendimu konstatuoja kompetentinga nacionalinė institucija ar teismas.
- 39 Priešingai – kaip Teisingumo Teismas yra nurodęs dėl Direktyvoje 85/337 nustatytos panašios pareigos atlikti vertinimą – net ir tuo atveju, jei projekto leidimas, kuris buvo išduotas pažeidžiant šią pareigą, yra galutinis, vis dėlto negali būti laikoma, kad projekto leidimas, atsižvelgiant į šią pareigą, buvo išduotas teisėtai, todėl atitinkama valstybė narė, vadovaudamasi ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu, privalo panaikinti neteisėtas pažeidimo, kurį ji padarė, pasekmes, pagal savo kompetenciją imdamasi bet kokių tam reikalingų priemonių (šiuo klausimu žr. 2019 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Komisija / Airija (Derrybrien vėjo jėgainės)*, C-261/18, EU:C:2019:955, 71, 75, 80 ir 90 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).
- 40 Konkrečiai kalbant, kaip išvados 29 ir 30 punktuose iš esmės pažymėjo generalinė advokatė, tuo atveju, jei projekto leidimas buvo išduotas atlikus Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmo sakinio reikalavimų neatitinkantį vertinimą, kompetentinga nacionalinė institucija, remdamasi šios direktyvos 6 straipsnio 2 dalimi, turi atlikti *a posteriori* šio projekto įgyvendinimo poveikio atitinkamai teritorijai patikrinimą, jei toks patikrinimas yra vienintelė tinkama priemonė išvengti to, kad projekto įgyvendinimas lemtų pablogėjimą ar trikdyimą, kuris, atsižvelgiant į tos direktyvos tikslus, gali daryti reikšmingą poveikį (šiuo klausimu žr. 2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Grüne Liga Sachsen ir kt.*, C-399/14, EU:C:2016:10, 46 punktą).

- 41 Vis dėlto toks *a posteriori* patikrinimas, grindžiamas Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalimi, nėra vienintelė tinkama priemonė, kurios, esant tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, gali būti priversta imtis kompetentinga nacionalinė institucija.
- 42 Kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, pagal Sąjungos teisę nedraudžiama, kad siekdama atlikti naują vertinimą, atitinkantį taikytinus reikalavimus, ši institucija atšauktų arba sustabdytų jau išduotą leidimą, jeigu šių priemonių imamasi per protingą terminą ir atsižvelgiama į tai, kiek suinteresuotasis asmuo prireikus galėjo tikėtis, kad leidimas yra teisėtas, arba kad ši institucija tam tikrais išimtiniais atvejais, numatytais taikytinose nacionalinės teisės normose, atliktų legalizavimą, kuris ne tik turi atitikti šiuos reikalavimus, bet ir vykti sąlygomis, kai nėra jokios grėsmės, kad Sąjungos teisės normos bus apeitos ar netaikomos (šiuo klausimu žr. 2019 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Komisija / Airija (Derrybrien vėjo jėgainės)*, C-261/18, EU:C:2019:955, 75–77 ir 92 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).
- 43 Be to, jeigu valstybė narė visuotinai taikomame akte arba individualaus taikymo akte numatė, kad norint tęsti veiklą, dėl kurios jau išduotas leidimas, turi būti išduotas naujas leidimas, kompetentinga nacionalinė institucija privalo atlikti naują veiklos vertinimą, atitinkantį Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmo sakinio reikalavimus, kai paaiškėja, kad toks reikalavimus atitinkantis minėtos veiklos vertinimas dar nebuvo atliktas; tokiu atveju ši institucija turės padaryti visas faktines ir teises išvadas, kurių reikia atliekant šį naują vertinimą dėl sprendimo, kurį ji turi priimti dėl naujo galimo išduoti leidimo.
- 44 Nagrinėjamu atveju iš šio klausimo formuluotės ir šio sprendimo 16 punkte apibendrintų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teiginių matyti, kad 2006 m. spalio 27 d. išduotame leidime buvo numatyta, jog norint tęsti pagrindinėje byloje aptariamo ūkio veiklą būtina – kaip numatyta Nutarimo dėl patvirtinimo 70 straipsnio 2 dalyje – ne vėliau kaip iki 2014 m. kovo 15 d. pateikti naują prašymą išduoti leidimą.
- 45 Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teiginių, apibendrintų šio sprendimo 15 ir 19 punktuose, taip pat matyti, kad vertinimas, kurį 2006 m. atliko kompetentinga institucija prieš išduodama ankstesniame punkte nurodytą leidimą, neatitiko Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmo sakinio reikalavimų, nes buvo susijęs tik su individualiu atitinkamo projekto poveikiu, o ne su šio projekto poveikiu, vertinamu kartu su kitais projektais.
- 46 Šiuo klausimu svarbu paaiškinti, kad, neatsižvelgiant į tai, kokia priemonė taikoma siekiant panaikinti neteisėtas pareigos atlikti vertinimą, kaip antai numatytosios Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje, pažeidimo pasekmės, už šį pažeidimą atsakinga valstybė narė gali būti įpareigota – jeigu dėl tokios priemonės būtų užginčytas arba iš dalies pakeistas leidimas, išduotas padarius minėtą pažeidimą – atlyginti bet kokią žalą, kurią dėl jos veiksmų patyrė šiuo leidimu naudojėsis ūkio subjektas; taip tvirtina *AquaPri* ir tai turi patikrinti kompetentingas nacionalinis teismas.
- 47 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmas sakinytis turi būti aiškinamas taip, kad ūkio, dėl kurio leidimas buvo išduotas jau projekto stadijoje, veiklos tęsimui tomis pačiomis sąlygomis iš principo neturi būti taikoma šioje nuostatoje numatyta pareiga atlikti vertinimą. Vis dėlto, jeigu prieš išduodant leidimą atliktas vertinimas buvo susijęs tik su šio projekto, vertinamo

individualiai, poveikiu, neatsižvelgiant į jo sąveiką su kitais projektais, ir minėtu leidimu veiklos tęsimas susiejamas su naujo leidimo, numatyto vidaus teisėje, gavimu, prieš jį išduodant turi būti atliktas naujas, minėtos nuostatos reikalavimus atitinkantis vertinimas.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

- 48 Antruoju ir trečiuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmas sakinytis turi būti aiškinamas taip, kad nustatant, ar ūkio, dėl kurio leidimas, atlikus šios nuostatos reikalavimų neatitinkantį vertinimą, buvo išduotas jau projekto stadijoje, veiklos tęsimą būtina susieti su nauju, šiuos reikalavimus atitinkančiu vertinimu, ir – jeigu taip – atliekant naują vertinimą reikia atsižvelgti į per tą laiką atliktus vertinimus, kaip antai tuos, kurie buvo atlikti prieš priimant nacionalinį upių baseinų valdymo planą ir „Natura 2000“ planą, susijusius visų pirma su zona, kurioje yra teritorija, kurią gali paveikti ši veikla.
- 49 Šiuo klausimu pirmiausia reikia priminti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 29 ir 32 punktų, dėl bet kokių planų ir projektų, tiesiogiai nesusijusių arba nebūtinų teritorijos tvarkymui, bet galinčių ją reikšmingai paveikti, turi būti atliktas tinkamas jų poveikio šiai teritorijai vertinimas; šis reikalavimas reiškia, kad turi būti nustatytas ir įvertintas visas šio plano ar projekto poveikis šiai teritorijai ir į jį turi būti atsižvelgta.
- 50 Kaip matyti iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, toks plano ar projekto vertinimas turi būti atliekamas, kai yra tikimybė ar pavojus, kad jis reikšmingai paveiks atitinkamą teritoriją; tai yra sąlyga, kuri, atsižvelgiant į atsargumo principą, turi būti laikoma įvykdyta, jeigu reikšmingo žalingo poveikio šiai teritorijai tikimybės arba grėsmės buvimo negalima atmesti remiantis geriausiomis šios srities mokslo žiniomis, atsižvelgiant, be kita ko, į specifinius šios teritorijos požymius ir aplinkos sąlygas (šiuo klausimu žr. 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging*, C-127/02, EU:C:2004:482, 43-45 ir 49 punktus; 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 111–113 punktus ir 2020 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *Friends of the Irish Environment*, C-254/19, EU:C:2020:680, 50 ir 51 punktus).
- 51 Be to, jeigu turi būti atliekamas toks atitinkamo plano ar projekto vertinimas, jis gali būti laikomas tinkamu, tik jeigu, pirma, jame išdėstyti teiginiai, vertinimai ir išvados yra išsamūs, tikslūs ir galutiniai ir, antra, jie gali išsklaidyti bet kokias pagrįstas mokslines abejones dėl šio plano ar projekto poveikio atitinkamai teritorijai (šiuo klausimu žr. 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 114 punktą ir 2020 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *Friends of the Irish Environment*, C-254/19, EU:C:2020:680, 53 punktą).
- 52 Galiausiai nustatant, ar reikia atlikti plano ar projekto vertinimą pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį, ir – jeigu taip – jį atliekant turi būti atsižvelgiama į vertinimus, kurie galėjo būti atlikti anksčiau, jeigu jie yra reikšmingi ir jeigu juose esantys teiginiai, vertinimai ir išvados taip pat yra išsamūs, tikslūs ir galutiniai. Vis dėlto atsižvelgimas į šiuos ankstesnius vertinimus leidžia atmesti plano ar projekto reikšmingo žalingo poveikio atitinkamai teritorijai tikimybės arba grėsmės buvimą, tik jeigu mokslo ir aplinkos duomenys po jų gavimo nepasikeitė ir nėra kitų planų ar projektų, į kuriuos reikėtų atsižvelgti, tačiau į kuriuos nebuvo visiškai, iš dalies ar teisingai atsižvelgta (šiuo klausimu žr. 2020 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *Friends of the Irish Environment*, C-254/19, EU:C:2020:680, 54–56 punktus).

- 53 Būtent sprendimo dėl galimo atitinkamo plano ar projekto leidimo priėmimo dieną, atsižvelgiant į atliktą jo vertinimą, neturi kilti jokių pagrįstų mokslinių abejonių dėl plano ar projekto reikšmingo žalingo poveikio atitinkamai teritorijai tikimybės arba grėsmės nebuvimo (šiuo klausimu žr. 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 120 punktą).
- 54 Šiuos principus galima taikyti ir šio sprendimo 43 punkte nurodytu atveju, kai valstybė narė visuotinai taikomame akte arba individualaus taikymo akte yra numačiusi, kad norint tęsti veiklą, dėl kurios leidimas išduotas jau projekto stadijoje, turi būti išduotas naujas leidimas.
- 55 Todėl nustatydamas, ar prieš išduodant šį naują leidimą turi būti atliktas naujas vertinimas pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį, ir – jeigu taip – atlikdama šį naują vertinimą kompetentinga nacionalinė institucija turi atsižvelgti į anksčiau atliktus vertinimus, jeigu jie yra reikšmingi ir jeigu juose esantys teiginiai, vertinimai ir išvados yra išsamūs, tikslūs ir galutiniai.
- 56 Vis dėlto tokių ankstesnių vertinimų buvimas jokių būdu neatleidžia kompetentingos nacionalinės institucijos nuo pareigos – priimant sprendimą dėl galimo išduoti leidimo ir prieš tai atliekant vertinimą – atsižvelgti į visas aplinkybes, esančias tuo metu, kai priimamas šis sprendimas ir atliekamas vertinimas, konkrečiau kalbant – į visą poveikį, kurį su jais susijusio projekto įgyvendinimas ir iš jo išplaukiančios veiklos vykdymas galėjo daryti atitinkamai teritorijai nuo tada, kai buvo išduotas šio projekto pirminis leidimas, taip, lyg ši institucija atliktų projekto *a posteriori* patikrinimą pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 2 dalį (šiuo klausimu žr. 2016 m. sausio 14 d. Sprendimo *Grüne Liga Sachsen ir kt.*, C-399/14, EU:C:2016:10, 61 ir 62 punktus).
- 57 Nagrinėjamu atveju tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar ankstesni vertinimai, kuriuos jis nurodo pateiktuose klausimuose, atitinka šio sprendimo 55 punkte nurodytus reikalavimus ir – jeigu taip – kokias teises ir faktines išvadas kompetentinga nacionalinė institucija tuo remdamasi turėjo ar būtų turėjusi padaryti dėl leidimo tęsti pagrindinėje byloje aptariamą veiklą ir prireikus dėl prieš tai atliktino jos vertinimo.
- 58 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį ir trečiąjį klausimus reikia atsakyti: Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmas sakinytis turi būti aiškinamas taip, kad nustatant, ar ūkio, dėl kurio leidimas, atlikus šios nuostatos reikalavimų neatitinkantį vertinimą, buvo išduotas jau projekto stadijoje, veiklos tęsimą būtina susieti su nauju, šiuos reikalavimus atitinkančiu vertinimu, ir – jeigu taip – atliekant naują vertinimą reikia atsižvelgti į per tą laiką atliktus vertinimus, kaip antai tuos, kurie buvo atlikti prieš priimant nacionalinį upių baseinų valdymo planą ir „Natura 2000“ planą, susijusius visų pirma su zona, kurioje yra teritorija, kurią gali paveikti ši veikla, jeigu šie ankstesni vertinimai yra reikšmingi ir jeigu juose esantys teiginiai, vertinimai ir išvados yra išsamūs, tikslūs ir galutiniai.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 59 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1. 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 6 straipsnio 3 dalies pirmas sakiny

turi būti aiškinamas taip:

ūkio, dėl kurio leidimas buvo išduotas jau projekto stadijoje, veiklos tęsimui tomis pačiomis sąlygomis iš principo neturi būti taikoma šioje nuostatoje numatyta pareiga atlikti vertinimą. Vis dėlto, jeigu prieš išduodant leidimą atliktas vertinimas buvo susijęs tik su šio projekto, vertinamo individualiai, poveikiu, neatsižvelgiant į jo sąveiką su kitais projektais, ir minėtu leidimu veiklos tęsimas susiejamas su naujo leidimo, numatyto vidaus teisėje, gavimu, prieš jį išduodant turi būti atliktas naujas, minėtos nuostatos reikalavimus atitinkantis vertinimas.

2. Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies pirmas sakiny

turi būti aiškinamas taip:

nustatant, ar ūkio, dėl kurio leidimas, atlikus šios nuostatos reikalavimų neatitinkantį vertinimą, buvo išduotas jau projekto stadijoje, veiklos tęsimą būtina susieti su nauju, šiuos reikalavimus atitinkančiu vertinimu, ir – jeigu taip – atliekant naują vertinimą reikia atsižvelgti į per tą laiką atliktus vertinimus, kaip antai tuos, kurie buvo atlikti prieš priimant nacionalinį upių baseinų valdymo planą ir „Natura 2000“ planą, susijusius visų pirma su zona, kurioje yra teritorija, kurią gali paveikti ši veikla, jeigu šie ankstesni vertinimai yra reikšmingi ir jeigu juose esantys teiginiai, vertinimai ir išvados yra išsamūs, tikslūs ir galutiniai.

Parašai.